

1967. Dec. 11.

SZABALTSÁG

BERKÓ D. GÉZA EMLÉKEZETE

Írta: VASVÁRY ÖDÖN

Most volt negyven esztendeje, hogy az amerikai magyar újságkiadás egyik nagyszemélye alakult Berkó D. Géza New Yorkban meghalt. Mindössze 56 esztendő volt, amikor itt hagyta azt az amerikai magyar közéletet, amelynek majdnem három évtizeden át harcos tagja volt. A halála óta eltelt tás és a delegáció átjövetele negyven esztendő nagyon hosszú idő, jóval több, mint egy emberöltő, reméljük, örökre hirdetni egész emberöltő. Ennyi idő alatt a legnagyobb emberek emléke is aligha maradt utána. elhalványul, de az utódok kötelem, hogy néha visszaemlékezzenek azokra a példákra, amelyek a jövő amerikai magyarságáért dolgoznak.

Vassary Ödön

dökre, akik valamilyen mértékben hozzájárultak ahhoz, hogy az élet és munka tovább folyjék azon a téren, amelyen ők fáradoztak.

Berkó D. Géának a sors egy feladatot juttatott, azt, hogy az amerikai sajtóért dolgozzék a lehető legnehezebb helyen, a lehető legnehezebb körülmények között.

1871-ben született és husz egynéhány éves fiatal ember volt, tanult nyomdász, amikor az Egyesült Államokba került. A hagyományi szerint a szocializmussal legkorábban foglalkozó magyar iparág, a nyomdászság alapította meg az "Amerikai Magyar Népszavát" is New Yorkban, az 1899-ik esztendő december hónapjában, amely a budapesti "Népszava" című szocialista újság nevét tudatosan vette fel, jelezve, hogy milyen politikai irányu lapnak indult. Az új hetilap csak igen rövid ideig bukdácsolt. Hogy végre a bukástól menekülőben milyen körülmények között vette át Berkó, arra régen feledés borult.

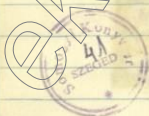
New Yorkban már akkor valóban szükség volt egy magyar lapra és hogy ez a magyar lap éppen az "Amerikai Magyar Népszava" lett, az Berkó hallatlan energiájának és kiadói tehetségének eredménye volt. Hogy a lap fenntartása, nagyobbitása, napilappá tétele, egyáltalában életben maradása micsoda emberfeletti kitartást igényelt, azt csak azok tudnák elmondani, akik azokban az évtizedekben munkatársai voltak és akik közül talán egy-kettő még életben van. És ezt a munkát jóformán egyedül Berkó D. Géza végezte el.

Amikor 1927 novemberében meghalt, 56 esztendő volt, szinte túl öreg az amerikai újságosok megszokott életkorához mérten. Nagy riválisa, a "Szabadság" Kohányi Tihamérje csak 50 esztendőig élt, régebben Erdélyi Sz. Gusztáv, a volt szolgabíróból lett "Nemzetör" szerkesztő és kiadó csak 43 éves volt, amikor meghalt, a "Szabadság" Cherna Endréje mindössze 47 esztendőt mondhatott magáénak, Kende Géza 52 éves korában tette le a tollat, Fonyó Aladár sem vitte tovább 55 évnél. 56 esztendeje és az a körülbelül 28 esztendő, amit az amerikai magyar sajtó szolgálatába töltött, szinte pátriárkává tette Berkót a maga szakmájában.

3

Az amerikai magyar sajtó "sturm und drang" periódusában, amely körülbelül az Önállással, a Nemzetörrel és a Szabadsággal kezdődött, vagyis az igazán országosan uttörő munkában Berkó már nem vett részt, mert ott már elődei voltak, s így nem is lehetett egyénileg olyan közismert közéleti ember, mint a régi, primitív szerkesztők voltak, akik a maguk elkerülhetetlen "testvéri" harcait rendszeren az egyesetek évi gyűlésein vagy ritkábban tartott konvencióin vívták meg. Mire Berkó is a porondra került, ezek a centeket számolgató és centekre szoruló harcok már jórészen elmúltak, az egyleti "hivatalos lapság" már messziről sem volt az a legnagyobb siker, az elérhető legnagyobb cél, amire magyar lap Amerikában számíthatott.

A század első éveiben az új bevándorlók egyre nagyobb hullámokban érkeztek, a magyar közélet folyton intelligensebb, jobb vezetést, organizációt és lapokat követelt. A bizonytalanul hullámzó gazdasági élet tele volt a legkellemetlenebb meglepetésekkel. Kisebb-nagyobb gazdasági depressziók egymást követték, a politikai élet durva kézzel vágott a nemzet arcába nem egyszer. A tájékozatlan új amerikasok természetesen a lapjaikhoz fordultak tanításért, utbaigazításért és a lapok is maguk így ébredtek feladataik igazi tudatára. Különös szerencséje volt az akkori magyar lapkiadásnak, hogy jó újságíróknak úgyis szólván sohasem volt hiánya. A két lap kiadójának ambícióján és energiáján kívül a jó újságírók voltak azok, akiknek köszönhető, hogy lapjaink színvonal tekintetében felvehették a versenyt az idegennyelvű sajtó legjobb termékeivel.

Berkó maga nem volt újságíró és keveset írt a lapjában de ami belőle ezen a téren hiányzott, jó újságírói bőven kipótlották.

Ellenfél természetesen bőven akadt, legelső sorban magának a magyar újságírásnak mezején, úgy hogy Berkónak tömérdek támadásban volt része. A szocialista érzelmű magyarok a maguk "Előre" című lapjában támadták szinte állandóan, mert Berkó a "hazafias" álláspontot hirdette, főképpen az első világháború kitörése idején. Ugyanigy tett a "Szabadság" is, a hetilapok nagy többségével együtt. A lapok a "központiak" ügyét támogatták, mert hittek a végső német-osztrák-magyar-török győzelemben. Vigyáztak azonban, hogy ebbeli buzgóságukban, meddig mehetnek. Egy-két kiadó akadt, aki megszeppent, amikor az Egyesült Államok is belépett a háborúba és így a bevándorolt elemek számára is az új haza érdeke lett az első féléve, hogy esetleges régebbi elszólásaik miatt börtönbe kerülnek. Erre azonban nem került sor. Soha egyetlen magyar lap sem lázított az új haza ellen, behívó kártyáját senki el nem égette, botrányt, összeesküvést senki sem csinált. A hatóságok belenéztek a dologba, de hamarosan abban is hagyták az érdeklődést. A bevándoroltak vagy fiaik becsülettel állták meg a helyüket.

A két napilap közül a Népszava volt az, amelynek kiadása mérhetetlenül több ambíciót és energiát követelt. Ezt pedig egyetlen embernek kellett szolgáltatnia. Berkó D. Géza volt az az egyetlen ember, aki szolgáltatta ameddig bírta. 1927-ben, 56 éves korában azután letette a földi élet terhét.

Mig élt, energiájából futotta nagy dolgok véghezvitelére is. Mikor lapja tiz esztendőös lett, olyan diszes és nagy emlékkönyvet adott ki, amilyen még addig aligha jelent meg Magyar-Amerikában. Amikor a trianoni tragédia véglegessé és megmásíthatatlanná lett Magyarország számára, ő szervezte meg azt az óriási szabású, feleltetetlen zárandoklatot, amely az amerikai magyarok ezreit vitte Washingtonba, egy néma tüntetésre. Soha annyi magyar nem volt együtt az ország fővárosában, mint akkor, akiknek méltóságteljes felvonulása kétségkívül mely benyomást tett azokra, akik végignézték. A magyarság gyászának kifejezését bizottságok vitték el a kongresszus és a társadalmi élet legkiválóbb vezetőihez. Mindenki tudta, hogy a tüntetésnek kézzelfogható eredménye nem lehet, de mindenki tudta azt is, hogy a fájdalomnak valamilyen módon elő kellett törni az amerikai magyar szívekből. A tüntetéstől senki sem félt, nem úgy, mint a maiaktól, amelyeket "amerikaiak" rendeznek.

1928 nagy esztendeje volt az amerikai magyarságnak a new yorki Kossuth szobor leleplezése révén. Példátlan és aligha megismétlődő eset volt, hogy egy körülbelül négyszáz főből álló magyar küldöttség jött látogatóba a szobor leleplezésére, ami alkalmat adott arra, hogy a látogatók egy csomó nagyvárosban megjelenhessenek, ahol ünnepélyesen fogadták őket. A nemzet minden rétege képviselve volt ebben a páratlan delegáció-

LÁSD: 1

Észkötött bennünket
Ilkannus Part vezetőit
Gerald Ford nyilatkozat
nak lényege:

1967. Dec. 11.

A G hetné egy GOP elnök Agy vélik: A vietnami EMLEKEZETE

ARY ÖDÖN

Dr. St. Louk hétfő, 1967 december 11.

Magyar Kurmondó, Magyar Farmer, Amerikai

ban. A szobor felállítása és a delegáció átjövetele
tulnyomó részben Berkó energiájának gyümölcse
volt, a szobor pedig, reméljük, örökre hirdetni
fogja létrehozója emlékét.

Mikor meghalt, vagyon aligha maradt utána.
Ebben is tipikus amerikai magyar ujságos volt.
Saját nemzedéke nem felejtette el, de ez a köte-
lessége azoknak a nemzedékeknek is, amelyek a
jövő amerikai magyarságáért dolgoznak.

